

مدیریت علوی

(گمشده امروز جامعه ما ...)

حاکمان پاسبانان خدایند در زمین او...

(نهج البلاغه - حکمت ۳۳۲)

گمشده امروز جامعه فاسده، فتن از مدیریت اسلامی است
گمشده امروز جامعه ما ندانیم مدیران با مدیریت علوی است
گمشده امروز ما عهدنامه مابین ما و عنوان منشور مدیریت جهادی
در جامعه است...

دیگر امروز بیت المال مسلمین تنها چند تن مسلم و جو نیست، امروز
مناقصه ها، مزایده ها و سرمایه های میلیاردی، بیت المال مسلمین است،
پس حراست و حفاظت بیشتری را می طلبد...

اسدا... ربانی مهر

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه	زبانی مهر، اسد الله ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدید آور	مدیریت علوی
مشخصات نشر	همدان، فراگیر هگمتانه، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	۲۰۰ص: جدول
شابک	978-60-2190-68-7
وضعیت فهرست نویسی	فیبای مختصر
یادداشت	فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی http://opac.nlai.ir قابل دسترس است
یادداشت	عنوان دیگر: مدیریت علوی (بر اساس آموزه های نهج البلاغه)

بر اساس مجوز اداره کل امور کتاب وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

شماره پروانه: ۵۷۱۷ - شماره ثبت: ۱۲۵۸۷۶۰

تاریخ درج ثبت و ارسال جهت صدور مجوز: ۱۳۹۲/۶/۲۰

تاریخ صدور مجوز: ۱۳۹۳/۱/۱۹

نام کتاب: مدیریت علوی (بر اساس آموزه های نهج البلاغه)

مؤلف: اسدالله... ربانی مهر

صفحه بندی: ابراهیم ترنجیان

طرح روی جلد: جلال کریمی

ویراستاری: زهرا کریمی عقیق - زهرا ملکی

حروفچینی: نادیا کاویان

انتشارات: فراگیر هگمتانه

چاپ: روشن

نوبت چاپ: اول

سال چاپ: تابستان ۱۳۹۴

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

علی(ع):

همانا پست فرمانداری برای تو وسیله آب و نان نخواهد بود، بلکه امانتی است در گردن تو... در دست تو اموالی از ثروت‌های خدای بزرگ و عزیز است و تو خزانه‌دار آن هستی تا به من بسپاری، امیدوارم برای تو بدترین زمامدار نباشم... نامه به اشعث بن قیس استاندار آذربایجان - نامه ۵

برگند به خدا معاویه از من سیاستمدار نیست، اما معاویه حيله‌گر و جنایتکار است، اگر ناپسند نبود من زیرک‌ترین افراد بودم ولی هر نیرنگی گناه و هر گناهی نوعی کفر و انکار است، روز رستاخیز در دست هر حيله‌گر پرچمی است که با آن شناخته می‌شود.

خطبه ۲۰۰

خواص جامعه، همواره از سبکینی را بر حکومت تحمیل می‌کنند زیرا در روزگار سختی یاریشان کمتر، در ابراری است از همه ناراضی‌تر و درخواست‌هایشان پافشارتر و در عطا و بخشش کم‌سپس‌تر و به هنگام منع خواسته‌ها دیر عذرپذیرتر و در برابر مشکلات کم‌استقامت‌تر می‌باشند. در صورتی که ستون‌های استوار دین، اجتماعات پرشور مسلمین، و نیروهای ذخیره دفاعی، عموم مردم می‌باشند سپس به آن‌ها گرایش داشته و اشتیاق تو با آنان باشد.

نامه به مالک اشتر

چهار چیز، نشانه انحطاط دولتها است: از بین بردن ریشه‌ها، پرداختن به مسائل جزئی، سپردن مسئولیت به فرومایگان و کنارزدن شایستگان.

غور الحکم - جلد ۲ صفحه ۳۷۶

به خدا سوگند، برادرم عقیل را دیدم که به شدت تهیدست شده و از من درخواست داشت تا یک من از گندم‌های بیت‌المال را به او ببخشم. کودکش را دیدم که از گرسنگی دارای موهای ژولیده و رنگشان تیره شده بود گویا با نیل رنگ شده بودند پی در پی مرا دیدار و درخواست خود را تکرار می‌کرد، چون گفته‌های او را گوش فرا دادم پنداشت که دین خود را به او واگذار می‌کنم و به دلخواه او رفتار و از راه و رسم عادلانه خود دست برمی‌دارم. روزی آهنی را در آتش گذاخته به جسمش نزدیک کردم تا او را بیازمایم، پس چونان بیمار از درد فریاد زد و نزدیک بود از حرارت آن بسوزد، به او گفتم: ای عقیل: گریه کنندگان بر نوبت رینند، از حرارت آهنی می‌نالی که انسانی به بازیچه آن را گرم ساخته است اما مرا به آتش دوزخ می‌خوانی که خدای جبارش با خشم خود آن را گذاخته است، تو از مرا ناجر می‌نالی و من از حرارت آتش الهی ننالم؟

خطبه ۲۲۴

بارها از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم می‌فرمود: «امتی به پاکی و قداست نرسد مگر اینکه حق ناوان را اقد تمند با صراحت و روانی کلام بگیرد». نامه به مالک اشتر

رعیت اصلاح نمی‌شود جز آن که زمامداران اصلاح گردند و زمامداران اصلاح نمی‌شوند، جز با درستکاری رعیت. و آنگاه که مردم حق را در راه خود می‌کنند، و زمامدار حق مردم را بپردازد، حق در آن جامعه عزت یابد، و راههای دین و نیل و نشانه‌های عدالت برقراری و سنت پیامبر پایدار گردند. پس روزگار اصلاح شده و مردم در تداوم حکومت امیدوار و دشمن در آرزوهایش مایوس می‌گردد. (خطبه ۲۱۰)

مأمورانی برای نظارت بر عملکرد کارمندان خود بگمار... زیرا بازرسی مدام و پنهانی از آنها سبب می‌شود کارمندان به امانت داری و مدارا با مردم ترغیب شوند.

نامه ۵۳

فهرست مطالب

مقدمه: مؤلف، مدیریت علوی، گمشده جامعه امروز.....	۱۱
بخش اول: شخصیت جامع و کامل امام علی علیه السلام.....	۱۷
بخش دوم: شخص ای مدیریت در جامعه اسلامی.....	۳۳
بخش سوم: سیاست و اخلاق.....	۴۵
بخش چهارم: پرسش در دینگری.....	۵۷
بخش پنجم: اهداف امام علی علیه السلام از حکومت.....	۶۷
بخش ششم: مبارزه جدی با فساد.....	۷۷
بخش هفتم: توجه به بیت المال و امور عمومی.....	۸۷
بخش هشتم: عدالت طلبی در حکومت علوی.....	۹۵
بخش نهم: اهمیت نظارت و بازرسی (بازرسان، شومان، حکومت).....	۱۰۳
بخش دهم: رعایت شایسته سالاری در انتخاب کارگزاران.....	۱۱۳
بخش یازدهم: آسیب شناسی رفتار کارگزاران.....	۱۲۷
بخش دوازدهم: عواقب تلخ تاثیر لقمه های حرام در جامعه.....	۱۴۱
بخش سیزدهم: عهدنامه مالک اشتر	
(سنگ بنای مدیریت جهادی و گم شده مدیریت امروز).....	۱۴۱
بخش چهاردهم: آسیب شناسی جامعه دینی از منظر نهج البلاغه.....	۱۷۱

مقدمه مؤلف:

مدیریت علوی، گمشده جامعه امروز

ای که با نامت جهان آغاز شد دفتر ما هم به نامت باز شد
دفتری کز نام تو زیور گرفت کار آن از چرخ بالاتر گرفت

مدیریت، علم اداره یک مجموعه، سازمان یا نهاد و به صورت کلی اداره جامعه است و حکومت با مدیریت خوب دوام می‌آورد و هیچ جامعه‌ای بدون حکومت نمی‌تواند استمرار داشته باشد و امروز در همه جوامع بشری مدیریت وجود دارد و البته در جوامع غربی و جوامع اسلامی در بحث مدیریت تفاوت‌ها و شباهت‌هایی با هم دارند. در همه جوامع در بحث مدیریت، موضوعاتی چون برنامه‌ریزی، نظارت، پیش‌گرفت و... از مفاهیم مشترک است که ملاک‌های ارزیابی یک مدیر است اما در جامعه اسلامی و در زمان حکومت پیامبر اسلام (ص) و علی بن ابی‌طالب (ع)، نخستین بار بود که حکومت قانونی و بر مبنای اسلام پایه‌ریزی شد و مسائل مربوط به یک نظام دینی، به طرز عمیق و کاربردی مطرح و پایه‌ریزی شد و آن چنان این اصول محکم و اساسی است که تا امروز هر جا که ملاک مدیریت براساس آن معیارها بود شاهد موفقیت بودیم و هم‌اکنون که در جامعه امروزی خودمان شاهد مشکلاتی هستیم به علت فاصله گرفتن از آن شیوه مدیریتی است. واقعیت این است که نهج‌البلاغه، پس از قرآن کریم درازترین میراث معنوی بشریت است، مجموعه‌ای جامع و کامل که تمام آن راه رسیدن به خوب زیستن و خوب بودن در امر سیاست و مملکت داری است، نهج‌البلاغه، مجموعه‌ای تمام نشدنی است که سراسر آن ارشاد و آموزش، حرکت و پیشرفت، توفیق و لاق و معنویت، برهان و بصیرت، حکومت و سیاست، مهربانی و شجاعت، مدیریت و خدمت‌رسانی است.

نهج‌البلاغه بهترین منشور برای مدیریت امروز جامعه است، نامه‌ها، خطابه‌ها و گفتارهای مولاعلی (ع) در نهج‌البلاغه بهترین سند محکم برای عملی کردن منشور مدیریت اسلامی است، هر چند متأسفانه امروز در جامعه ما بالاخص

در دانشگاه‌ها، مراکز آموزش عالی و حوزه‌های علمیه اهتمام جدی به جایگاه بالای نهج‌البلاغه صورت نمی‌گیرد و اگر روزی در جامعه اسلامی ما، راه و رسم مولاعلی(ع) در امر حکومت داری جدی‌تر گرفته شود و برای هر مدیر پیش از واگذاری مسئولیت بالاخص در پست‌های کلیدی یک دوره کامل آموزش نهج‌البلاغه گذاشته شود و عملکرد آن مدیر بر اساس نهج‌البلاغه ارزیابی شود و معیارهای انتخاب کارگزاران نظام بر اساس شاخص‌های عنوان شده در نهج‌البلاغه مد نظر باشد شاهد یک روند بسیار رضایت‌بخش در موضوع مدیریت در جامعه هستیم که اساس آن عدالت، خدمت، صداقت و مردم داری است و امروز هر جا شاهد بعضی از کمالات و کوتاهی‌ها از سوی برخی مدیران هستیم به علت فاصله گرفتن از همین منشور و میراث گرانبها و راه و رسم مولاعلی(ع) است و به نظر می‌رسد که روندی که منتهی به منشور نهج‌البلاغه در جامعه، مرهمی واقعی برای همه آسیب‌ها و دردهای اجتماعی، فردی جامعه است و در حقیقت نهج‌البلاغه، نیاز امروز جامعه بشری است. جامعه‌ای که در آن بی‌عدالتی‌ها و نابرابری‌ها روز به روز زیادتر می‌شود.

هر چند ما معتقدیم جامعه ما یک جامعه اسلامی است و عشق و ارادت به اهل بیت(ع) در وجود آن نهفته است و اگر همه تا امروز در برابر همه بحران‌ها و حوادث ناگوار سربلند بیرون آمدیم به علت همین ایمان معنوی است، اما در بخش مدیریتی هر جا که نارضایتی و ناکارآمدی است به علت فاصله گرفتن از همین راه و رسم علوی بودن است.

امام علی(ع) در موضوع مهم حکومت داری، مسئولیت را بر اساس عدالت به مردم می‌خواهد و چندین بار در نهج‌البلاغه به این موضوع مهم اشاره می‌کند که اگر در امر حکومت داری حق مظلوم را که به ناحق رفته پس نگیرد، لنگه یک کفش بر آن حکومت برتری دارد.

آن امام هیچگاه برای رسیدن به قدرت، به حيله، مکر و دروغ و تخریب دیگران متوسل نشد و هدف از رسیدن به قدرت و ریاست برای او تنها خدمت به

مردم و اجرای عدالت بود.

امامتاسفانه امروزه در جامعه ما چنین شیوه‌های غیراخلاقی وجود دارد، و بعضی وقت‌ها دیده می‌شود که بعضی برای رسیدن به یک مسئولیت و پاست خاصی به ترفندهای خاص متوسل می‌شوند و از شیوه‌های غیراخلاقی سعی دارند به آن جایگاه برسند که این باره و رسم حکومت داری و آموزه‌های اسلامی در تضاد است. اما علی(ع) ۲۵ سال خانه‌نشین بود و بیش از نیمی از این مدت یعنی ۱۳ سال آن (دوره خلافت عثمان) تنها به این دلیل که حاضر نشد یک وعده را حتی به صورت ظاهری بدهد حاکم مسلمین نشد و در خانه نشست چون نمی‌خواست دروغ گفته باشد.

امام علی(ع) در این امر مرگ خلیفه دوم و در برابر خواسته شورای شش نفره که از او خواستند به روی شمشیر عمل کند جواب منفی داد تا نشان دهد که شرافت انسانی قابل معامه نیست و برای رسیدن به قدرت، دروغ نخواهد گفت و همین پاکی و صداقت او بود که سبب شدن نام و یاد او تا همیشه به تارک بشریت بدرخشد و اگر در بازی اخلاق و سیاست، جانب سیاست را می‌گرفت و اخلاق را رها می‌کرد مسیر تاریخ عریض می‌شد و نام مولای علی(ع) امروزه در میان ما نبود، اما روحیه جوانمردی آن امام اجازه نداد حتی در ظاهر آن را بپذیرد و همین شد که امام علی(ع) تا همیشه، مقتدای همه آزادگان جهان است.

آن امام بزرگ حتی در برابر تهیدستی و فقر برادرش عقیل و موهای ژولیده بچه‌های او حاضر نمی‌شود از بیت‌المال مسلمین به غیر مسلمین و از جزیره بیشتری به او بدهد ولی متأسفانه امروز بعضی مدیران جامعه چندان این موضوع مهم را جدی نمی‌گیرند و در بعضی جاهای بیت‌المال برای مصارف شخصی و حتی تبلیغ خود استفاده می‌کنند، در حالی که بیت‌المال متعلق به فقرا، نیازمندان، زنان بی‌سرپرست و کودکان یتیمی است که شب را گرسنه به صبح می‌رسانند و انتظار دارند مسئولان نگهبان حق و حقوقشان باشد و از بیت‌المال به خوبی محافظت کنند.

شکی نیست که امروز با پیشرفت زندگی، بیت‌المال مسلمین دیگر چند کیلو گندم و جو نیست، امروز بیت‌المال مسلمین شامل میلیاردها تومان پول، هزاران ماشین و وسایل نقلیه عمومی گران‌قیمت، میلیون‌ها وسیله و تجهیزات اداری و... است که به طبع نیاز به نگهداری بیشتر را می‌طلبد و باید مدیران تعهد بیشتری نسبت به مسئولیتی که به عهده می‌گیرند داشته باشند تا در جهت خدمت به مردم موفق تر باشند.

امروز بیت‌المال مسلمین را باید در مناقصه‌ها، قراردادهای میلیونی و میلیاردي، امتیازها، دید و امروز ثروت عمومی مردم بیشتر شده و باید راه و رسم مملکت داری در نهج بلاغه بیشتر در جامعه ترویج گردد و البته در میان بعضی کاستی‌ها که به آن اشاره شد بعد از انقلاب شاهد خدمات زیادی در سطح جامعه بودیم که ریشه آن همین مدیریت مبتنی بر نگاه مولای (ع) بوده است، وقتی شهید رجایی رئیس‌جمهور مکتب، همه‌های شب در دفتر نخست وزیری قدم می‌زدند و گریه می‌کرد و می‌گفت: خدا یا ما به این میز وابسته نکن و خدایا مرا با این میز و مسئولیت امتحان کن، به نقل از یک عضو دفتر نخست وزیری - کتاب سیره شهید رجایی - غلامعلی رجایی، به علت همین الگو گرفتن از مکتب علوی است که قدرت را تنها برای خدمت به مردم می‌خواهد نه برای رسیدن به مطامع دنیوی و اگر در هشت سال دفاع مقدس، بعضی فرماندهان جنگ، در میان سربازان گونی‌های برنج را از ماشین بیرون می‌گرفتند و به داخل سنگرمی‌بردند به علت درس خواندن در همین مکتب بود که این چنین ساده و بی‌آلایش و نگران آخرت خود بودند و به همه وابستگی‌ها دست‌پا زدند، همانطور که شهید چمران به گفته خودش دنیا را سه طلاقه برد و کلاس‌های درس خود در دانشگاه‌های آمریکا را رها و تا پناه کردستان و جبل عامل لبنان را رفت تا به تکلیف عمل کرده باشد و اینها مدیرانی بودند که نهج‌البلاغه را درک کرده بودند و هیچگاه قدرت و ریاست آن‌ها را بازیچه خود نکرد بلکه آن‌ها برای رضای خدا و خدمت به خلق از همه هستی خود گذشتند و تا امروز نام و یاد

آن‌ها جاودانه شده است.

ما در این کتاب سعی کردیم با مطالعه منابع مختلف به بررسی موضوع مدیریت در جامعه اسلامی و الگوگیری از مدیریت علوی بپردازیم و امیدواریم که مخاطبین عزیز بالاخص مدیران، نخبگان، اهل قلم و همه کسانی که دغدغه خدمت به مردم را دارند با واکاوی و کالبدشکافی این موضوع سعی کنند شاخص‌های مدیریت در جامعه اسلامی را ترویج دهند و امیدوارم این کتاب، تلنگری باشد به خود و همه کسانی که سهواً یا عمداً در خدمت به مردم در هر جایگاه یا مقامی که قرار دارند هر چند اندک، اشتباهاتی داشته‌اند، با خواندن یک بار کتاب نفیس نهج‌البلاغه به اصلاح خود بپردازند و مطمئن باشند که راه سعادت و قرب الی... همین است که در همه امور، رضای خدا و مردم را در نظر بگیریم و از همه مهم‌تر از نزدیک شدن به لقمه حرام و شرب هبه‌ناک که بزرگترین خطر است دوری کنیم، چون حاصل بعضی از انحرافات و رقارت‌طلبی‌ها در مدیریت، همین لقمه حرام است و در مزمت لقمه حرام همین است که رتبی ام‌هانی خواهر امام حسین(ع)، علت انحراف مردم زمانه خود را می‌برد، حضرت جواب داد: لقمه‌های حرام چندین سال اخیر باعث شد که آن‌ها منحرف و خرفه را گوش نکنند.

در پایان باز هم خدای بزرگ و مهربان را برای همه خوبی‌ها و نعمت‌ها و محبت‌هایش تشکر می‌کنم هر چند تا همیشه این ما هستیم، محتاج لطف او هستیم و به قول شاعر شیرین‌سخن شیراز حافظ:

ز عشق ناتمام ما، جمال یار مستغنی است

به آب و رنگ و خط و خال چه حاجت رنگ و ریا را